مەككىدە نازىل بولغان سۈرە شەمس 15 ئايەت

سۈرە شەمس بىلەن سۈرە زۇھانىڭ خۇپتەن نامىزىدا ئوقۇلىدىغانلىقى توغرىسىدا

يۇقىرىدىكى ئايەتلەرنىڭ تەپسىرىدە بىز ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىمنىڭ جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا «سەن خۇپتەن نامىزىدا، ئەئالا، شەمس، لەيل سۈرىلىرىنى ئوقۇساڭ بولمامتى؟» دېگەنلىكىنى بايان قىلىپ ئۆتكەندۇق.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلشَّمۡسِ وَضُحَىٰهَا ﴿١﴾ وَٱلۡقَمَرِ إِذَا تَلَىٰهَا ﴿٢﴾ وَٱلنَّهَارِ إِذَا جَلَّىٰهَا ﴿٣﴾ وَٱلَّيۡلِ إِذَا يَغۡشَىٰهَا ﴿٤﴾
وَٱلسَّمَآءِ وَمَا بَنَىٰهَا ﴿٥﴾ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا طَحَىٰهَا ﴿٦﴾ وَنَفۡسٖ وَمَا سَوَّىٰهَا ﴿٧﴾ فَأَلۡهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقۡوَىٰهَا
﴿٨﴾ قَدۡ أَفۡلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ﴿٩﴾ وَقَدۡ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا ﴿١٠﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

قۇياش ۋە ئۇنىڭ نۇرى بىلەن قەسەمكى[1]. قۇياشقا ئەگەشكەن چاغدىكى ئاي بىلەن قەسەمكى[2]. قۇياشنى ئاشكارا قىلغان كۈندۈز بىلەن قەسەمكى[3]. قۇياشنى يوشۇرغان چاغدىكى كېچە بىلەن قەسەمكى[4]. ئاسمان بىلەن ۋە ئۇنى بىنا قىلغان زات بىلەن قەسەمكى[5]. زېمىن بىلەن ۋە ئۇنى بىنا قىلغان زات بىلەن قەسەمكى[6]. روھ بىلەن ۋە ئۇنى چىرايلىق قىلىپ ياراتقان، ئۇنىڭغا ياخشى ـ يامانلىقنى بىلدۈرگەن زات بىلەن قەسەمكى[8-7]. روھىنى پاك قىلغان ئادەم چوقۇم مۇرادىغا يېتىدۇ[9]. نەپسىنى (كۇفرى ۋە پىسقى ـ فۇجۇر بىلەن) كەمسىتكەن ئادەم چوقۇم نائۇمىد بولىدۇ[10].

اللە تائالانىڭ ئۆزىنىڭ مەخلۇقاتلىرى بىلەن ئۆزىنى تائەت بىلەن پاكلىغانلارنىڭ چوقۇم نىجات تاپىدىغانلىقىغا، ئۆزىنى كۇپۇر بىلەن رەسۋە قىلغان كىشىلەرنىڭ چوقۇم زىيان تارتىدىغانلىقىغا قەسەم قىلغانلىقى توغرىسىدا

﴿قۇياش ۋە ئۇنىڭ نۇرى بىلەن قەسەمكى﴾ قەتادە ”ۋە ئۇنىڭ نۇرى بىلەن قەسەمكى“ دېگەن ئايەتنى كۈندۈزنىڭ ھەممىسى بىلەن قەسەمكى، دەپ تەپسىر قىلغان. ئىبنى جەرىر: توغرىسى شۇكى، اللە تائالا قۇياش ۋە كۈندۈز بىلەن قەسەم قىلغان. چۈنكى، كۈندۈز بولسا دەل قۇياش نۇرىنىڭ ئۆزىدۇر، دېگەن.

www.munber.org

﴿**قۇياشقا ئەگەشكەن چاغدىكى ئاي بىلەن قەسەمكى**﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇنىڭغا ئەگەشكەن ئاي بىلەن قەسەمكى دېگەنلىكتۇر، دېدى. ئىبنى ئابباس بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: كۈندۈزدىن كېيىن كەلگەن ئاي بىلەن قەسەمكى دېگەنلىكتۇر، دېدى. قەتادە بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: كۈندۈزگە ئەگىشىپ كەلگەن چاغدىكى ئاي تۇغقان كېچە بىلەن قەسەمكى، دېگەنلىكتۇر. چۈنكى، كۈن پاتقاندىن كېيىن ئاي كۆرۈلىدۇ، دېدى.

﴿**قۇياشنى ئاشكارا قىلغان كۈندۈز بىلەن قەسەمكى**﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: يورۇقلۇق ئېلىپ كەلگەن كۈندۈزبىلەن قەسەمكى دېگەنلىكتۇر. بۇ ھەقتە الله تائالا: ﴿قاراڭغۇلۇقى ئالەمنى قاپلىغان كېچە بىلەن قەسەمكى. يورۇغان چاغدىكى كۈندۈز بىلەن قەسەمكى﴾[1] دېدى، دەيدۇ.

﴿**قۇياشنى يوشۇرغان چاغدىكى كېچە بىلەن قەسەمكى**﴾ يەنى كۈن پاتسا، قاراڭغۇلۇقى ھەممە يەرنى قاپلىغان كېچە بىلەن قەسەمكى.

﴿**ئاسمان بىلەن ۋە ئۇنى بىنا قىلغان زات بىلەن قەسەمكى**﴾ قەتادە: بۇ ئايەتتىن ئاسمان ۋە ئۇنىڭ بىنا قىلىنىشى كۆزدە تۇتۇلىدۇ، دېدى. مۇجاھىد: بۇ ئايەتتىن ئاسمان ۋە ئۇنى بىنا قىلغۇچى زات كۆزدە تۇتۇلىدۇ، دېدى. بۇ ئايەتنىڭ بۇ ئىككى خىل مەنىنى بېرىش ئېھتىماللىقى باردۇر. چۈنكى، بىنا قىلىش دېگەن، ئۇستىگە كۆتۈرۈش دېگەن مەنىدۇر. بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنى الله تائالانىڭ تۆۋەندىكى ئايەتلىرىنىڭ مەزمۇنىغا ئوخشايدۇ: ﴿ئاسماننى قۇدرەت بىلەن بەرپا قىلدۇق﴾[2] يەنى ئاسماننى كۈچ - قۇۋۋىتىمىز بىلەن كۆتۈردۇق. ﴿ئاسماننى قۇدرەت بىلەن بەرپا قىلدۇق، بىز ھەقىقەتەن قۇدرەتلىكمىز. زېمىننى يايدۇق، بىز نېمىدېگەن ياخشى يايغۇچىمىز؟﴾[3].

شۇنىڭدەك الله تائالا بۇ يەردە مۇنداق دېدى: ﴿**زېمىن بىلەن ۋە ئۇنى بىنا قىلغان زات بىلەن قەسەمكى**﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: زېمىن بىلەن ۋە ئۇنى يايغان زات بىلەن قەسەمكى، دېگەنلىكتۇر دېدى. ئەۋفى ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: زېمىن بىلەن ۋە ئۇنىڭدا مەخلۇقاتلارنى ياراتقان زات بىلەن قەسەمكى دېگەنلىكتۇر، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. ئەلى ئىبنى ئەبۇتەلھە ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: زېمىن بىلەن ۋە ئۇنى بۆلگەن زات بىلەن قەسەمكى دېگەنلىكتۇر دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. مۇجاھىد، قەتادە، زەھھاك، سۇددى، سەۋرى، ئەبۇ سالىھ، ئىبنى زەيد قاتارلىقلار بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: زېمىن بىلەن ۋە ئۇنى يايغان زات بىلەن قەسەمكى دېگەنلىكتۇر، دېدى.

﴿**روھ بىلەن ئۇنى چىرايلىق قىلىپ ياراتقان (زات بىلەن قەسەمكى)**﴾ يەنى ئىنساننى توغرا، تۈز، ساغلام تەبىئەت بىلەن ياراتقان زات بىلەن قەسەمكى. بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿باتىل دىنلاردىن بۇرۇلۇپ ئىسلام دىنىغا يۈزلەنگىن، الله نىڭ دىنىغا (ئەگەشكىنكى) الله ئىنسانلارنى شۇ دىن بىلەن ياراتقان، الله نىڭ ياراتقىنىدا ئۆزگىرىش بولمايدۇ﴾[4] بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر بىر بالا توغۇلغاندا ساغلام تەبىئەت بىلەن تۇغۇلىدۇ، ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسى ئۇنى يا يەھۇدىي قىلىدۇ، يا خرىستىئان قىلىدۇ ياكى ئاتەشپەرەس قىلىدۇ. بۇ خۇددى ھايۋان بالىسىنىڭ پۈتۈن تۇغۇلغاندا ھەممە ئەزالىرى ساق تۇغۇلغانغا ئوخشاش، ئۇلار تۇغۇلغاندا ئۇلارنىڭ بىرەر ئەزاسىنىڭ نوقسانلىق ئىكەنلىكىنى كۆرگەنمىدىڭلار؟» بۇ ھەدىسنى ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم ئەبۇھۇرەيرەدىن رىۋايەت قىلغان.

---

(1) سۈرە لەيلنىڭ 1 - 2 - ئايەتلەر.
(2) سۈرە زارىيات 47 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
(3) سۈرە زارىيات 47 - 48 - ئايەتلەر.
(4) سۈرە رۇم 30 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئىمام مۇسلىم ئىياد ئىبنى ھىمار نەجەشىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «پەرۋەردىگارىم الله مۇنداق دەيدۇ: مەن بەندىلىرىمنى ساغلام دىنىي ئەقىدە بىلەن ياراتتىم، شەيتان كېلىپ ئۇلارنى دىنلىرىدىن ئازدۇرۇۋەتتى».

﴿ئۇنىڭغا ياخشى - يامانلىقنى بىلدۈرگەن زات بىلەن قەسەمكى﴾ يەنى ئۇنىڭغا تەقۋادارلارنىڭ يولى بىلەن پاسىقلارنىڭ يولىنى كۆرسىتىپ قويغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا قايسى يول پۈتۈلگەن بولسا، ئۇنى شۇ يولغا مۇيەسسەر قىلغان زات بىلەن قەسەمكى.

ئىبنى ئابباس بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ياخشىلىق بىلەن يامانلىقنى ئۇنىڭغا بايان قىلىپ بەرگەن زات بىلەن قەسەمكى دېگەنلىكتۇر، دېدى. بۇ ھەقتە مۇجاھىد، قەتادە، سۇددى، زەھھاك ۋە سەۋرى قاتارلىقلارمۇ شۇنداق دېدى. سەئىد ئىبنى زۇبەير بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇنىڭغا ياخشىلىق ۋە يامانلىقنى بىلدۈرگەن زات بىلەن قەسەمكى دېگەنلىكتۇر، دېدى. ئىبنى زەيد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇنىڭدا پاسىقلىق ۋە تەقۋادارلىق قىلىش خۇسۇسىيىتىنى قىلغان زات بىلەن قەسەمكى دېگەنلىكتۇر، دېدى.

ئىبنى جەرىر ئەبۇئەسۋەد دەيلىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، ئىمران ئىبنى ھۇسەين ماڭا: كىشىلەرنىڭ جاپا - مۇشەققەتتە تىرىشىپ - تىرمىشىپ ياشىشى، تەقدىردە ئۇلارغا پۈتۈلۈپ كەتكەن ئىشمۇ ياكى پەيغەمبەرلىرى ئۇلارغا ئېلىپ كەلگەن دىندا ئۇلار شۇنى تاللاپ قىلغانمۇ؟ دېدى. مەن: بۇ ئۇلارغا پۈتۈلۈپ كەتكەن ئىش، دەپ جاۋاپ بەردىم. ئىمران ئىبنى ھۇسەين: ئۇنداقتا بۇ ئۇلارغا زۇلۇم قىلغانلىق بولمامدۇ؟ دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇنىڭ بۇ سۆزىدىن قاتتىق چۆچۈپ كېتىپ ئۇنىڭغا: ھەر قانداق بىر نەرسىنى ياراتقان ۋە ئۇنىڭغا ئىگىدارچىلىق قىلغان زات الله تائالادۇر. الله قىلغان ئىشىدىن سورالمايدۇ، مەخلۇقاتلىرى بولسا سورۇلىدۇ دېدىم. ئىمران: الله سېنى توغرا يولدا مېڭىشقا ئۇتۇقلۇق قىلسۇن. مەن سېنىڭ دانالىقىڭنى سىناپ بېقىش ئۈچۈن بۇ سۆزنى دېگەن ئىدىم، دېدى.

مەزىنە ياكى جەھىنە قەبىلىسىدىن بىر كىشى كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! كىشىلەرنىڭ جاپا - مۇشەققەت تارتىپ قىينىلىشى تەقدىردە ئۇلارغا پۈتۈلۈپ كەتكەن ئىشمۇ ياكى پەيغەمبەرلىرى ئۇلارغا ئېلىپ كەلگەن دىندا ئۇلار شۇنى تاللاپ قىلغانمۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ ئۇلارغا پۈتۈلۈپ كەتكەن ئىشتۇر» دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ: ئۇنداقتا بىز نېمە ئۈچۈن ئەمەللەرنى قىلىپ ئاۋارە بولىمىز؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «الله كىمنى ئىككى ئورۇننىڭ (يەنى جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ) بىرىگە ئاتاپ ياراتقان بولسا، ئۇنى شۇ ئورۇنغا لايىق بولىدىغان ئەمەلگە باشلايدۇ. مانا بۇ الله تائالانىڭ: ﴿روھ بىلەن ۋە ئۇنى چىرايلىق قىلىپ ياراتقان، ئۇنىڭغا ياخشى - يامانلىقنى بىلدۈرگەن زات بىلەن قەسەمكى﴾ دېگەن ئايەتلىرىدە بايان قىلىنغان مەزمۇندۇر» دېدى. بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

﴿روھىنى پاك قىلغان ئادەم چوقۇم مۇرادىغا يېتىدۇ. نەپسىنى (كۇفرى ۋە پىسقى - فۇجۇر بىلەن) كەمسىتكەن ئادەم چوقۇم نائۇمىد بولىدۇ﴾ بۇ ئايەتلەرنىڭ مەنىسىنىڭ قەتادە، مۇجاھىد، ئىكرىمە، سەئىد ئىبنى جۇبەير قاتارلىقلارنىڭ دېگىنىدەك: ئۆزىنىڭ نەپسىنى رەزىل پەس ئەخلاقلاردىن الله تائالانىڭ تائىتى بىلەن پاكلىغان كىشى چوقۇم مۇرادىغا يېتىدۇ ۋە الله تائالانىڭ تائىتىنى تاشلاپ گۇناھلارغا چۆككەن كىشى چوقۇم نائۇمىد بولىدۇ، دېگەنلىك بولۇش ئېھتىمالىمۇ بار. بۇ ئايەتلەرنىڭ مەنىسىنىڭ ئەۋفى ۋە ئەلى ئىبنى ئەبۇتەلھە ئىبنى ئابباستىن رىۋايەت قىلغىنىدەك؛ الله تائالا روھىنى پاكلىغان كىشى چوقۇم مۇرادىغا يېتىدۇ. الله تائالا نەپسىنى كەمسىتكەن كىشى چوقۇم نائۇمىد بولىدۇ، دېگەنلىك بولۇشىنىڭمۇ ئېھتىمالى باردۇر.

www.munber.org

ئىمام تەبرانى ئىبنى ئابباسنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر قېتىم ﴿**روھ بىلەن ۋە ئۇنى چىرايلىق قىلىپ ياراتقان، ئۇنىڭغا ياخشى ـ يامانلىقنى بىلدۈرگەن زات بىلەن قەسەمكى**﴾ دېگەن ئايەتلەرنى ئوقۇغاندا توختاپ: «ئى الله! نەپسىمگە تەقۋالىقنى بەرگىن، سەن ئۇنىڭ ئىگىسىسەن، سەن ئۇنى ئەڭ ياخشى پاكلىغۇچىدۇرسەن» دەيتتى.

ئىمام ئەھمەد زەيد ئىبنى ئەرقەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى الله! مەن ساڭا سېغىنىپ ئاجىزلىقتىن، ھورۇنلۇقتىن، قېرىلىقتىن، قورقۇنچاقلىقتىن، بېخىللىقتىن ۋە قەبرى ئازابىدىن پاناھ تىلەيمەن. ئى الله! نەپسىمگە تەقۋالىقنى بەرگىن، ئۇنى پاكلىغىن، سەن ئۇنى ئەڭ ياخشى پاكلىغۇچىسەن، سەن ئۇنىڭ ئىگىسىدۇرسەن. ئى الله! مەن ساڭا سېغىنىپ سەندىن قورقمايدىغان قەلبتىن، تويماس نەپسىدىن، پايدىسىز ئىلىمدىن ۋە ئىجابەت قىلىنمايدىغان دۇئادىن پاناھ تىلەيمەن» دەيتتى ۋە بۇ دۇئانى بىزگە ئۆگىتەتتى. بۇنى بىزمۇ سىلەرگە ئۆگىتىمىز. بۇ ھەدىسنى ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

* * * * * * *

كَذَّبَتۡ ثَمُودُ بِطَغۡوَىٰهَآ ﴿١١﴾ إِذِ ٱنۢبَعَثَ أَشۡقَىٰهَا ﴿١٢﴾ فَقَالَ لَهُمۡ رَسُولُ ٱللَّهِ نَاقَةَ ٱللَّهِ وَسُقۡيَٰهَا ﴿١٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمۡدَمَ عَلَيۡهِمۡ رَبُّهُم بِذَنۢبِهِمۡ فَسَوَّىٰهَا ﴿١٤﴾ وَلَا يَخَافُ عُقۡبَٰهَا ﴿١٥﴾

سەمۇد ھەددىدىن ئاشقانلىقى ئۈچۈن (پەيغەمبەرنى) ئىنكار قىلدى﴿11﴾*. ئەينى زاماندا سەمۇدنىڭ ئەڭ بەتبەخت ئادىمى (مۆجىزە بولۇپ كەلگەن تۆگىنى) ئۆلتۈرۈشكە ئاتلاندى*﴿12﴾*. ئۇلارغا اللەنىڭ پەيغەمبىرى (يەنى سالىھ ئەلەيھىسسالام): «اللەنىڭ تۆگىسىگە چېقىلماڭلار، ئۇنى سۇ ئىچىشتىن توسماڭلار» دېدى*﴿13﴾*. ئۇلار پەيغەمبەرنى (يەنى سالىھ ئەلەيھىسسالامنى) يالغانچى قىلدى، تۆگىنى ئۆلتۈردى، گۇناھى تۈپەيلىدىن الله ئۇلارنى تەلتۆكۈس ھالاك قىلدى، ئومۇمىيۈزلۈك ھالاك قىلدى*﴿14﴾*. الله ئۇنىڭ (يەنى ئۇلارنى ھالاك قىلغانلىقىنىڭ) ئاقىۋىتىدىن قورقمايدۇ*﴿15﴾.

سەمۇد قەۋمىنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىشەنمىگەنلىكى ۋە ئۇلارنىڭ ھالاك قىلىنغانلىقى توغرىسىدا

﴿**سەمۇد ھەددىدىن ئاشقانلىقى ئۈچۈن (پەيغەمبەرنى) ئىنكار قىلدى**﴾ مۇجاھىد، قەتادە ۋە باشقىلار بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە: سەمۇد قەۋمى ھەددىدىن بەك ئېشىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ئۆزلىرىگە ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرنى ئىنكار قىلدى، دېدى. ئاندىن بۇ قەۋمنىڭ يوقىرىقىدەك قىلمىشلىرى ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن ھىدايەتكە ۋە ھەقىقەتكە دىللىرىدىن ئىشەنمەسلىكىنى كەلتۈرۈپ چىقارغان.

﴿**ئەينى زاماندا سەمۇدنىڭ ئەڭ بەتبەخت ئادىمى (مۆجىزە بولۇپ كەلگەن تۆگىنى) ئۆلتۈرۈشكە ئاتلاندى**﴾ يەنى سەمۇد قەۋمىنىڭ ئەڭ بەتبەخت ئادىمى بولغان قەدار ئىبنى سابىت دېگەن كاپىر يۈگۈرۈپ قوپۇپ تۆگىنى بوغۇزلىماقچى بولدى. بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دېدى: ﴿ئۇلار بۇرادىرىنى (تۆگىنى ئۆلتۈرۈشكە) چاقىردى. ئۇ قىلىچنى ئېلىپ تۆگىنى بوغۇزلىدى﴾[1] ئۇ سەمۇد قەۋمى ئىچىدە نەسەبى ئەڭ ئېسىل بولغان، ھەممە كىشى ئۇنىڭغا بويسۇنىدىغان كاتتىباش ئىدى. ئىمام ئەھمەد ئابدۇللا ئىبنى زەمئەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە سۆزلەپ خۇتبىسىدە تۆگە ۋە تۆگىنى ئۆلتۈرگەن كىشى توغرىسىدا توختىلىپ، الله تائالانىڭ: «﴿**ئەينى زاماندا سەمۇدنىڭ ئەڭ بەد ـ**

[1] سۈرە قەمەر 29 ـ ئايەت.

www.munber.org

بەخت ئادىمى (مۆجىزە بولۇپ كەلگەن تۆگىنى) ئۆلتۈرۈشكە ئالدىرىدى﴾ دېگەن ئايىتىدە تىلغا ئېلىنغان كىشى ئەبۇزەمئەدەك ئۆز قەبىلىسىدە ئابرۇيلۇق، كۈچلۈك بىر كىشى تۆگىنى بوغۇزلاشقا ئاتلاندى» دېدى. بۇ ھەدىسنى ئىمام بۇخارى، مۇسلىم، تىرمىزى ۋە نەسەئى قاتارلىقلارمۇ رىۋايەت قىلغان.

سالىھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆگىسىنىڭ قىسسىسى توغرىسىدا

﴿**ئۇلارغا اللەنىڭ پەيغەمبىرى (يەنى سالىھ ئەلەيھىسسالام): «اللەنىڭ تۆگىسىگە چېقىلماڭلار، ئۇنى سۇ ئىچىشتىن توسماڭلار» دېدى﴾** يەنى سالىھ ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: اللە نىڭ تۆگىسىگە زىيان يەتكۈزۈشتىن ساقلىنىڭلار ۋە ئۇنىڭ سۈيىنى ئىچىۋالماڭلار. چۈنكى، بۇ تۆگە سۇدىن بىر كۈن ئىچىدۇ، سىلەرمۇ مۇئەييەن بىر كۈن ئىچىسىلەر، دېدى.

﴿**ئۇلار پەيغەمبەرنى (يەنى سالىھ ئەلەيھىسسالامنى) يالغانچى قىلدى. تۆگىنى ئۆلتۈردى﴾** يەنى ئۇلار پەيغەمبىرى ئېلىپ كەلگەن ھەقىقەتكە ئىشەنمىدى ۋە ئۇنىڭغا ئۇلارپلا اللە تائالانىڭ سالىھ ئەلەيھىسسالامغا مۆجىزە قىلىپ قۇرام تاشتىن چىقىرىپ بەرگەن تۆگىنى بوغۇزلاشتى.

﴿**گۇناھى تۈپەيلىدىن اللە ئۇلارنى تەل ـ تۆكۈس ھالاك قىلدى﴾** يەنى اللە تائالا ئۇلارغا غەزەپلىنىپ ئۇلاردىن بىرمۇ ئادەمنى قالدۇرماي ھالاك قىلىۋەتتى.

﴿**ئومۇمىيۈزلۈك ھالاك قىلدى﴾** يەنى ئازابنى ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە بىردەك چۈشۈردى. قەتادە: بىزگە يېتىپ كەلگەن خەۋەرلەرگە قارىغاندا، تۆگىنى ئۆلتۈرمەكچى بولغان بۇ كىشىنىڭ قىلمىشىغا شۇ قەۋمدىكى چوڭ ـ كىچىك، ئەر ـ ئاياللارنىڭ قوشۇلغانلىقى ۋە بۇ سۈيىقەستكە قاتناشقانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ بۇ قىلمىشىغا قارىتا اللە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ھالاك قىلىۋەتكەن، دېدى.

﴿**اللە ئۇنىڭ (يەنى ئۇلارنى ھالاك قىلغانلىقىنىڭ) ئاقىۋىتىدىن قورقمايدۇ﴾** ئىبنى ئابباس بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: اللە تائالا ئۇلارنى ھالاك قىلىۋەتكەن قىلمىشىنىڭ ئاقىۋىتىدىن قورقۇپ قالمايدۇ، دېگەنلىكتۇر دېدى. بۇ ھەقتە مۇجاھىد، ھەسەن، بەكر ئىبنى ئابدۇللاھ مۇزەنى ۋە باشقىلارمۇ شۇنداق دېدى.

اللە تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن. شۇنىڭ بىلەن سۈرە شەمسنىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

www.munber.org